

Анна Іванова

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Оксана Колодій

студентка гр. ФБСт-12,
ВСП «Фаховий коледж економіки, права та інформаційних технологій
Західноукраїнського національного університету», м. Тернопіль

ОПОДАТКУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ – ПІДПРИЄМЦІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Сьогодні на території України відбуваються військові дії, які спричинені масштабною агресією Росії. Через це, 24 лютого 2022 року Президентом України було введено «воєнний стан», що мав на меті забезпечення національної безпеки та захисту суверенітету країни, і мав безпосередній вплив на економічну діяльність в країні. «Воєнні виклики» вплинули на весь економічний сектор, зокрема і на діяльність малого бізнесу, який, переважно, оподатковується за спрощеною системою оподаткування. Тому, 15 березня 2022 р. ВРУ був прийнятий закон №2120-ІХ «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» [1]. Цим нормативно-правовим актом врегульовувалося і питання, щодо оподаткування фізичних осіб-підприємців, які оподатковувалися за спрощеною системою (ФОП), зокрема їх підтримка в умовах війни.

Даний Закон передбачав наступні зміни, стосовно оподаткування ФОП:

1. З 1 квітня 2022 року та до припинення воєнного стану держава «дозволила» добровільно сплачувати єдиний податок для першої та другої групи ФОП. Для платників третьої групи – 2% від доходу. Так, за даними ДПС, правом зменшити єдиний податок з 5% до 2% скористалися 252 тисяч ФОП, а сума «пільгового податку», який вони переказали до місцевих бюджетів, становила майже 3,9 млрд грн. Окрім того, надходження від єдиного податку у 2022 р. в порівнянні з 2021 р. не лише не зменшилися, а й навпаки, зросли на 1,15 млрд грн, або 2,5%. [2], що у період воєнного стану, введення добровільної сплати та зменшення ставки є свідченням того, що люди стали більш економічно-свідомими та фінансово-патріотичними.

2. З 1 березня 2022 року до припинення воєнного стану та протягом 12 місяців після припинення воєнного стану всіх ФОП звільнили від обов'язкової сплати єдиного соціального внеску (ЄСВ) «за себе». Проте, коли ФОП не сплачує ЄСВ «за себе», то ці періоди не зараховуються до страхового стажу. Протягом мобілізації ФОП, які належать до II та III груп платників єдиного податку, можуть самі вирішувати чи сплачувати чи ні ЄСВ за найманих працівників, призваних під час мобілізації на військову службу до Збройних Сил України. При цьому, варто наголосити, що надходження ЄСВ у 2022 році становили 425,3 млрд грн, що на 76,2 млрд грн, або на 21,8% більше ніж у 2021 році, що вважаємо позитивним явищем [2].

3. Введено спрощені форми ведення звітності, зокрема ФОП не зобов'язані заповнювати декларацію платника єдиного податку за період, в якому податок не сплачувався, а перевірки, що були розпочаті до 24 лютого 2022 р., зупинені.

Усі ці дії призвели до того, що кількість працюючих ФОП суттєво не зменшилась. Станом на 13 квітня 2023 рік 1 993 358 ФОП є активними. За рік під час військового стану було зареєстровано 202 тис. нових ФОП та закрито понад 260 тис. ФОП (рис.1).

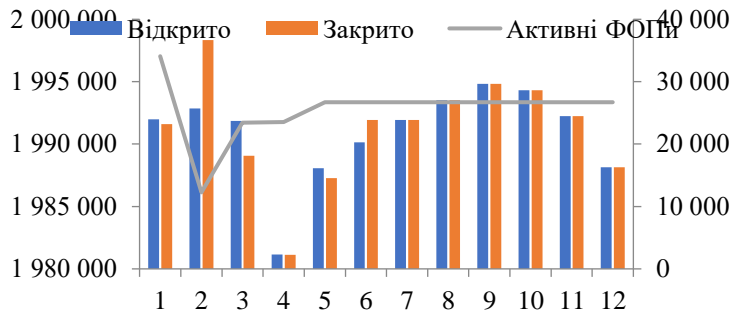

Рис. 1. Динаміка реєстрації та закриття ФОП у 2022 р. [3]

На рис. 1 видно, що найбільша кількість закриття ФОП припадає на лютий місяць – початок військового стану. Також велика кількість закриття була восени, коли почалися масовані ракетні атаки на енергетичну та цивільну інфраструктуру України. Окрім того, у квітні 2022 р. багато державних установ не працювало, що стало причиною малої кількості реєстрації та закриття ФОП. Так, найбільша кількість зареєстрованих ФОП під час воєнного стану спостерігається у м. Києві, друге місце посідає м. Львів, третє – м. Дніпро.

Таким чином, законодавчі зміни під час повномасштабної війни у сфері оподаткування ФОП зуміли зберегти функціонування малого бізнесу в Україні та його частковий розвиток. Та попри важку політичну та економічну ситуацію надходження єдиного податку зросли у порівнянні з попередніми роками, що свідчить про значний стабілізаційний потенціал даного податку. Окрім того, податкова система загалом, в період воєнного стану, має велике значення для фінансової стабільності держави та забезпечення потреб оборони країни.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 р. №2120-XI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#n5>
2. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua>
3. Фопономіка: Економіка українських фопів в реальному часі. URL: <https://opendatabot.ua/open/foponomics>